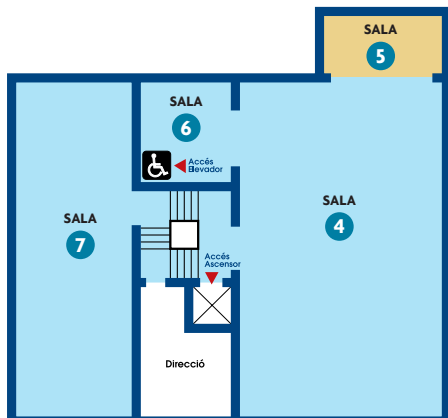

L'ofici de puntaire

▲ Rossita Artigas fent puntes. Arenys de Mar, principis dels 80. Fotografia de Salvador Clofent.

PRIMERA PLANTA

SALA 5. L'ofici de puntaire

▲ Puntaires a Can Mallol de la Torre. Arenys de Munt, 1906. Fotografia d'Adolf Mas

Les puntaires són l'element essencial en l'elaboració de la punta artesana, de la seva habilitat i destresa depèn en gran part l'èxit final del producte. Tant és així que en molts casos, les puntaires s'especialitzaven en una tècnica, no totes les puntaires eren capaces de fer puntes complexes com la *blonda*, el *valenciennes*, el ret fi, la punta d'Alençon...

Les germanes Ferrer de Sant Vicenç de Montalt fent el mocador de la reina supervisades per Anna Ma. Simó. Can Castells, Arenys de Mar 1906. Fotografia d'Adolf Mas

Les puntaires aprenien l'ofici des de ben petites, i a mesura que adquirien experiència podien rebre encàrrecs dels randers. En el cas català la documentació ens explica que els randers distribuïen els patrons i els fils entre les puntaires i aquestes els retornaven metres de punta, que antigament es denominaven *canes*. Les dones treballaven a casa o bé, quan es reunien unes quantes, al carrer, segurament perquè la llum de dia era més propícia per al treball. Als diferents indrets de l'estat espanyol on es feien puntes per a comercialitzar s'utilitzava generalment el coixí rectangular que es recolza sobre cadira o tenidors per a treballar, amb característiques pròpies segons el lloc. A Camariñas es fan servir pocs boxets i molt gruixuts pel tipus de punta que es fa. A Almagro el patró és de color groc, perquè antigament es tenyia amb safrà.

Coixí de sobretaula

En el cas europeu són més comuns els coixins de sobretaula. El treball a l'agulla és característic de Venècia, i segons la tècnica a França i Bèlgica, mentre que el boxet predomina a tota Europa. De

la importància del treball de les puntaires n'és una bona prova la iniciativa del ministre francès Colbert que l'any 1664 va fer portar puntaires de Venècia perquè ensenyessin la tècnica del treball de l'agulla a puntaires franceses, iniciant així una de les primeres manufactures de productes de luxe.

Malauradament, la puntaire no ha estat sempre una figura valorada o considerada per la seva feina. El fet que mai ar-

ribessin a formar un gremi possiblement va fer que mai s'organitzessin per obtenir millores. En molts països europeus la feina de les puntaires es feia a través de convents i hospicis, fet que encara evita més mesures que les afavorissin. En moltes ocasions, el treball de la puntaire era complement fonamental en l'economia familiar i durant alguns períodes de crisi van arribar a ser els ingressos principals.

Coixí vertical

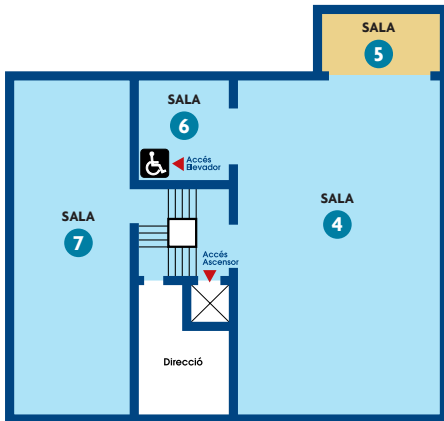

Nenes aprenent a fer puntes en el taller de Teresa Massuet Cervera, més coneguda com Na Torrentona. Arenys de Mar, 1946. Fotografia de Josep Ma. Pons i Guri

▲ Rosita Artigas haciendo encaje. Arenys de Mar, principios de los años 80. Fotografía de Salvador Clofent.

PRIMERA PLANTA

SALA 5. El oficio de encajera

Encajeras en Can Mallol de la Torre. Arenys de Munt, 1906. Fotografía de Adolf Mas

Las encajeras son elemento esencial en la elaboración del encaje artesano, de su habilidad y destreza depende en gran parte el éxito final del producto. Tanto es así que en muchos casos, las encajeras se especializaban en una técnica, no todas las encajeras eran capaces de realizar encajes complejos como la *blonda*, el *valenciennes*, el *ret fi*, el encaje de Alençon...

Las hermanas Ferrer de Sant Vicenç de Montalt realizando el pañuelo de la reina supervisadas por Anna Ma. Simó. Can Castell, Arenys de Mar 1906. Fotografía de Adolf Mas

Las encajeras aprendían el oficio desde niñas, y a medida que adquirían experiencia podían recibir encargos de los comerciantes de encajes. En el caso catalán la documentación nos explica que los comerciantes distribuían los patrones y el hilo entre las encajeras y estas les devolvían metros de encaje realizado. Las mujeres trabajaban en casa o en la calle, donde se reunían por grupos y seguramente lo hacían porque la luz de día es más adecuada para trabajar. En el estado español se utilizaba generalmente el cojín rectangular que se apoya en una silla u otro soporte para trabajar, con características propias según el lugar. En Camariñas se utilizan pocos bolillos y muy gruesos por el tipo de encaje que se realiza. En Almagro el patrón es de color amarillo, porque antiguamente se teñía con azafrán.

Mundillo de sobremesa

En el caso europeo son más comunes los cojines de sobremesa. El trabajo de la aguja es característico de Venecia, y algunos lugares de Francia y Bélgica, mientras que el bolillo predomina en toda Europa. De la importancia del trabajo de las encajeras es prueba la iniciativa del ministro francés Colbert que en 1664 consiguió que encajeras de Venecia se trasladaran a Francia para enseñar la técnica del trabajo a la aguja a encajeras francesas, iniciando así una de las primeras manufacturas de productos de lujo.

mente hizo que no se organizaran para obtener mejores condiciones. En muchos países europeos el trabajo se realizaba a través de conventos y orfanatos, lo que aún aumentaba el control sobre ellas. En muchas ocasiones, el trabajo de la encajera era complemento fundamental en la economía familiar y en algunos periodos de crisis estos ingresos se convirtieron en los principales.

Mundillo vertical

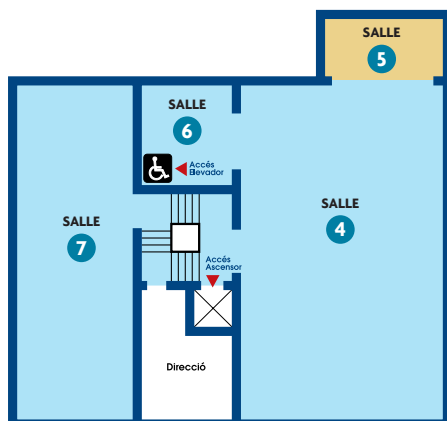

Niñas aprendiendo encaje en el taller de Teresa Massuet Cervera más conocida como Na Torrentona. Arenys de Mar, 1946. Fotografía de Josep Ma. Pons i Guri

Desgraciadamente, la encajera no ha sido una figura valorada o considerada por su trabajo. El hecho que nunca llegaron a formar un gremio posible-

▲ Rossita Artigas en train de faire de la dentelle, années '80 (photo Salvador Clofent)

PREMIER ÉTAGE

SALLE 5. Le métier de dentellière

Des dentellières chez Mallol de la Torre, Arenys de Munt 1906 (photo Adolf Mas)

Les dentellières représentent l'élément essentiel de la confection de la dentelle artisanale car le succès final du produit dépend en grande partie, de leur habilité, de leur maîtrise du métier. D'autant plus que souvent, les dentellières devenaient des spécialistes d'une seule technique, car pas toutes les dentellières étaient capables de faire des dentelles difficiles et complexes comme la *blonda*, les *valenciennes*, le

Les sœurs Ferrer travaillant dans la confection d'un mouchoir pour la reine d'Espagne, sous la direction d'Anna Ma Simó. Can Castells, Arenys de Mar, 1906 (photo Adolf Mas)

ret-fi ou la dentelle d'Alençon.

Les femmes apprenaient le métier depuis leur plus jeune âge et à mesure qu'elles avançaient dans leur pratique et expérience, elles pouvaient accepter les commandes des artisans créateurs. En Catalogne, la documentation dont on dispose nous explique que les chefs d'atelier fournissaient les patrons et le fil aux dentellières, celles-ci leur retournaient des métrages de dentelle que l'on désignait avec le nom de *canes*. Les femmes travaillaient à la maison et, quand elles formaient un petit groupe, dans la rue, très probablement pour bénéficier de la meilleure lumière possible. Dans d'autres régions d'Espagne où l'on confectionnait des dentelles pour les commercialiser, l'utilisation du coussin rectangulaire était courante, on l'appuyait sur une chaise ou sur des tenants, avec des particularités selon chaque endroit. A Camariñas il était commun l'usage de très gros fuseaux et en petit nombre, à cause du type de dentelle. A Almagro les patrons étaient dessinés sur du carton jaune, teinté à l'origine avec du safran.

En Europe ils sont beaucoup plus fréquents les coussins de table. Les travaux à l'aiguille sont une spécificité de

Venise, bien qu'en certains cas aussi française ou belge, tandis que le fuseau est présent dans toute l'Europe. Une preuve de l'importance du travail des dentellières a été la décision du ministre français Colbert qui en 1664, fit emmener à Paris des dentellières de Venise pour apprendre leur spécialité aux dentellières françaises, elles seront à l'origine de l'une des premières manufactures de produits de luxe.

Malheureusement, le travail des dentellières n'a pas

Carreau ou coussin de table

été apprécié ou estimé à sa juste valeur, probablement cela s'explique par le fait qu'elles n'aient jamais réussi à constituer une corporation pour la défense de leurs conditions et leurs intérêts professionnels, sans oublier que, très souvent dans certains pays d'Europe, ce travail passait à travers les couvents ou les hospices ce qui empêchait encore plus leur visibilité.

D'ailleurs, dans la plupart des cas, le travail de la dentellière était un complément de l'économie familiale apporté par la femme, bien que pendant des périodes de crise il pouvait devenir la principale source des revenus.

Des fillettes apprenant la dentelle dans l'atelier de Teresa Massuet Cervera, plus connue comme "Na Torrentona" Arenys de Mar, 1946 (photo Josep Ma Pons i Gurí)

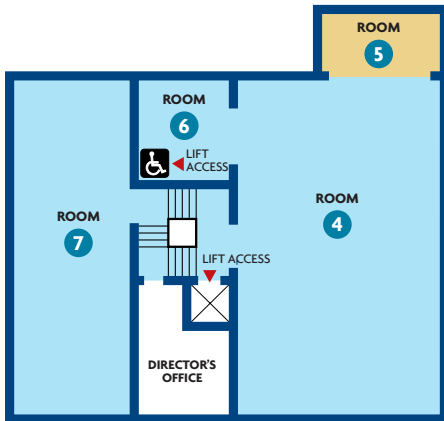

Coussin vertical

▲ Rosita Artigas making lace. Arenys de Mar, in the early 80s. Photograph by Salvador Cloufent.

FIRST FLOOR

ROOM 5. The profession of a lace maker

Can Mallol de la Torre Lacemakers. Arenys de Munt, 1906. Photograph by Adolf Mas

The lacemakers are essential in developing the handmade lace. The success of the final product depends solely on their abilities and skills. So much so that in many cases, the lacemakers specialized in one technique. Not all of them were able to make different types of complex laces such as: the Valenciennes, the "ret fi", Alençon lace...

The Ferrer sisters from Sant Vicenç de Montalt making a handkerchief for the Queen while supervised by Anna Ma. Simó. Can Castells, Arenys de Mar 1906. Photograph by Adolf Mas

The lace makers learned the trade from an early age, and, as they became more experienced would receive orders from dealers in lace. In Catalonia, evidence shows that traders distributed patterns and thread among the girls and those produced lace and were paid by the yards of lace made. Women worked at home or in the street, where they gathered in groups and probably did so because the day light is the best for this type of work. In the rest of Spain women generally used rectangular cushions resting on a chair or another support for working on laces, which would vary depending on the specific location. In Camariñas few bobbins were used but they were very thick in accordance with the type of lace made there. In Almagro the pattern was yellow, because in the past they would dye fabric with saffron.

Desktop Mundillo

sible to demand better conditions for themselves. In many European countries work was carried out in convents and orphanages, which meant that girls' work was under control. In many cases, lace work was an important contribution to the family economy and in some periods of crisis such income became essential.

In Europe desktop pads are more common. The needle work is characteristic of Venice, and parts of France and Belgium, while the use of bobbins prevails throughout Europe. Proof of the importance of lace work is when French minister Colbert demanded Venice lace makers to move to France in 1664, contributing to the beginning of one of the first manufactures of products luxury.

Unfortunately, the lace makers were not valued for their hard work. The fact that they would never become a guild made it impos-

Vertical Mundillo

Girls learning how to make laces at Teresa Massuet Cervera's workshop, better known as Na Torrenfonta. Arenys de Mar, 1946. Photograph by Josep Ma. Pons i Guri